

Ostrowska, Teresa

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Nauk Medycznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 664-666

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

następujących zagadnieniach: 1) Postawa przeciwstawiania się i postawa afirmacji względem rozwoju społecznego (porównawcze traktowanie w tym aspekcie koncepcji Leninowskich i dzisiejszych); 2) Stosunek Lenina do pozytywizmu i w ogóle do dziewiętnastowiecznego obrazu świata; 3) Stosunek niektórych idei Lenina do podobnych, głoszonych przez Marksa i Engelsa (dotyczących przede wszystkim przyszłego rozwoju świata kapitalistycznego); 4) Wpływ ostatnich postępów nauki i techniki na dzisiejszą futurologię; 5) Klasowe uwarunkowania dzisiejszej futurologii.

J. S.

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUK MEDYCZNYCH

Dnia 24 stycznia 1970 r. w Warszawie pod przewodnictwem prof. K. Rowińskiego odbyło się posiedzenie Zespołu Historii Nauk Medycznych.

Na wstępie prof. Rowiński powitał zebranych i wyraził żal z powodu zmniejszenia się nielicznego grona historyków medycyny na skutek śmierci prof. Stanisława Sokoła (1911—1968)¹, doc. Zbigniewa Woźniewskiego (1914—1969) i prof. Zdzisława Wiktora (1911—1970). Pamięć zmarłych uczcili zebrani chwilą milczenia.

Dr B. Kuźnicka wygłosiła sprawozdanie z działalności Zespołu w roku 1969. W okresie tym Zespół, składający się z 3 pracowników etatowych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN i 11 współpracowników, oddał do druku 21 prac, w tym 2 w serii *Monografie z dziejów nauki i techniki*. Poza realizowaniem planu badawczego Zespół podjął się opracowania oceny dorobku historii nauk medycznych w okresie 25-lecia Polski Ludowej.

Na podstawie zebranych materiałów prof. Rowiński przygotował *Przegląd 25-lecia w dziedzinie historii nauk medycznych*. Referat ten wygłoszony był na plenarnym posiedzeniu Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w dniu 15 grudnia 1969 r.² Zgodnie z programem zebrania prof. Rowiński przedstawił go zgromadzonym członkom Zespołu.

Zawarta m. in. w referacie krytyczna ocena stanu nauczania historii medycyny w Polsce (spośród 10 akademii medycznych tylko 3 posiadają zakłady historii medycyny lub historii medycyny i farmacji) skłoniła Komitet Historii Nauki i Techniki do wystosowania do Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej prof. J. Kostrzewskiego *Memoriału* wskazującego, że „bez powołania zakładów historii tych nauk we wszystkich akademiach medycznych nie można spodziewać się przyrostu kadry naukowo-dydaktycznej z tego zakresu”.

Następnie dr B. Kuźnicka przedstawiła zebranych obecną strukturę Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN oraz omówiła wyniki badań ankietowych w zakresie historii medycyny i farmacji.

Jak można było się spodziewać, w prowadzonych badaniach dominują prace z historii nauki polskiej, ośrodki akademickie zajmują się najczęściej problematyką regionalną, a historią poszczególnych dyscyplin — przeważnie badacze z tymi dyscyplinami związani (historię psychiatrii opracowują — psychiatrzy, chirurgii — chirurdzy itd.).

Z kolei prof. Rowiński zaproponował członkom Zespołu włączenie się do — prowadzonych przez Zakład Historii Nauki i Techniki — prac nad 3 i 4 tomem *Historii nauki polskiej* (XIX i XX w.), które obejmować będą także niektóre problemy z historii medycyny.

¹ Por. nekrolog prof. S. Sokoła w nrze 4/1970 „Kwartalnika”, ss. 811—814.

² Por. sprawozdanie z tego posiedzenia w niniejszym numerze „Kwartalnika” ss. 651—654.

W trakcie ożywionej dyskusji zebrani poinformowali o pracach własnych, prowadzonych indywidualnie i zespołowo, jak również zgłaszali postulaty badawcze w zakresie historii medycyny.

Doc. G. Świdorski, przewodniczący Komitetu Badań Naukowych Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Lekarskiego przedstawił działalność naukową tej placówki i organizowane przez nią uroczystości, związane z jubileuszem 100-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i 50-lecia śmierci Władysława Biegańskiego (1967 r.) oraz 400-lecia śmierci Józefa Strusia (1968 r.). Z tej okazji, wspólnie z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, wydano pierwsze polskie tłumaczenie dzieła Strusia *O tętnie*. Oddział zamierza kontynuować prace mające na celu popularyzację działalności naukowej J. Strusia. Mało znanym jest fakt, że był on współtwórcą biometrii, z opisu ilościowego tętna wnioskował bowiem o jego cechach jakościowych. Pominięty został on również w wydawnictwie Uniwersytetu Padeńskiego, dotyczącym współpracy Polaków z Padwą. Pożądanym byłoby zatem zorganizowanie na terenie Padwy międzynarodowej sesji poświęconej pamięci wielkiego uczonego.

Obecnie Oddział przygotowuje się do obchodów, przypadającego w 1975 r., jubileuszu 300-lecia śmierci Jana Jonstona. Przewiduje się zorganizowanie w Poznaniu i w Lesznie, przy współpracy Akademii Medycznej w Poznaniu, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego i Polskiej Akademii Nauk, międzynarodowej sesji naukowej. Przewiduje się również urządzenie wystawy i wydanie drukiem opracowanych na sesję referatów.

Zasługą Komitetu Badań Naukowych Oddziału Poznańskiego jest powstanie około 40 monografii dotyczących historii medycyny wielkopolskiej, nadesłanych na ogłaszane od 10 lat konkursy. Niektóre z nich są niezwykle interesujące, brak jednak funduszy na ich ogłoszenie.

Następnie doc. Świdorski zgłosił trzy zagadnienia, szczególnie według niego, istotne w badaniach historyczno-medycznych. Pierwszym z nich jest zabezpieczenie materiałów historycznych ostatniego pięćdziesięciolecia. Oddział Poznański powołał w tym celu dwie komisje. Jedna z nich kończy obecnie zbieranie materiałów z okresu Powstania Wielkopolskiego i I wojny światowej. Druga pod przewodnictwem dr. W. W. Głowackiego, przy pomocy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, zajmuje się badaniem działalności polskich lekarzy w okresie II wojny światowej. Materiały uzyskuje się m. in. drogą ogłoszeń w dziennikach. Następnym problemem jest wykazanie wkładu polskich lekarzy do nauki światowej. Przykładem zaniedbań na tym polu może być pomijanie Franciszka Neugebauera (syna Ludwika), autora cennej pracy o kręgosłupku i wielu innych ogłaszanych w języku niemieckim, jednego z głównych twórców ortopedii, który nie figuruje nawet w polskich podręcznikach i nie jest również znany jako Polak — współtwórca tej dyscypliny. Trzecim zagadnieniem jest potrzeba nawiązywania do historii postępowych tradycji lekarskich. Można również zająć się sprawą stosunku społeczeństwa do lekarza.

Dr Z. Gajda nawiązując do wypowiedzi przedmówcy podkreślił potrzebę zbierania materiałów do dziejów medycyny w okresie okupacji i za szczególnie istotne uznał zbieranie materiałów do historii nauczania medycyny.

Prof. J. Rutkowski podjął natomiast problem wykazania wkładu polskich lekarzy do nauki światowej. Należałoby — jego zdaniem — dowieść nie tylko ich zasług naukowych, ale w wielu wypadkach również polskiego pochodzenia. Często bowiem polscy uczeni bywają pomijani w różnego rodzaju opracowaniach lub zaliczani do innych narodowości. Przykładem może być Jan Mikulicz, który nie uzyskawszy w Krakowie, po 5 latach pracy, kliniki wyjechał do Niemiec i obecnie powszechnie uważany jest za Niemca, chociaż sam niejednokrotnie dawał wyraz temu, że czuje się Polakiem, jak również Henryk Hoyer, odkrywca *vasa privata* — bezpośrednich

połączeń tętniczo-żylnych ważnych dla fizjologii i patologii człowieka. Działalnością tych uczonych prof. Rutkowski zamierza zająć się bliżej. Próbował on już ogłosić w „Annals of Surgery”, czasopiśmie Królewskiego Towarzystwa angielskiego pracę, w której uzasadniał, że Mikulicz był Polakiem i że założył dwie szkoły chirurgiczne: polską i niemiecką. Praca ta jednak nie została przyjęta. Prof. Rutkowski zamierza zatem opracować w tym roku, na podstawie materiałów z kliniki krakowskiej Mikulicza, artykuł naświetlający działalność uczonego jako polskiego klinicysty i następnie opublikować go w obcym języku.

Doc. M. Stański zaproponował podjęcie badań nad historią dyscyplin paramedycznych i ich powiązań z naukami medycznymi. Wskazał również na konieczność dokonania ewidencji opracowań historii służby zdrowia w Polsce i zainicjowanie opracowań dotyczących historii regionalnej służby zdrowia. W dalszym ciągu przedstawił tematykę prac Zakładu Filozofii Akademii Medycznej w Poznaniu, którego jest kierownikiem. Zakład ten pracuje zespołowo nad dwoma tematami: *Institute prawne i finansowe koordynujące rozwój nauki (w XIX i XX wieku)* i *Problem struktury nauki*. Udział w tych pracach biorą również specjaliści z innych dziedzin nauki (chemik, biolog, fizyk i socjolog).

Doc. R. W. Gutt zwrócił uwagę na brak zainteresowań historią medycyny wśród lekarzy praktyków. Posiedzenia naukowe, poświęcone tej tematyce nie cieszą się powodzeniem a jedyną możliwością wprowadzenia problematyki historycznej na zebrania lekarskie jest podawanie jej w ramach tematu klinicznego. Mała popularność historii medycyny jest — według doc. Gutta — przyczyną tego, że w *Wielkiej encyklopedii powszechnej PWN* zabrakło wielu nazwisk wybitnych profesorów medycyny, zamordowanych w Krakowie i Lwowie. Doc. Gutt wypowiedział się również za podejmowaniem, w większym niż dotąd stopniu, w opracowaniach z zakresu historii medycyny tematów syntetycznych.

W czasie dyskusji wypłynęło także zagadnienie stosunku farmacji do medycyny. Doc. W. Roeske podkreślając odrębność tych nauk, wskazał na konieczność prowadzenia badań w zakresie historii rozwoju techniki farmaceutycznej oraz zaproponował wyeksponowanie problematyki farmaceutycznej w samej nazwie Zespołu. Odmiennie stanowisko zajęli prof. Rowiński, doc. Stański i dr Sieńkowski, którzy przyznając, że medycyna, farmacja i stomatologia mają odmienną problematykę, stwierdzili, że wszystkie one służą ochronie zdrowia. W akademiach medycznych znajdują się obok wydziałów lekarskich wydziały farmaceutyczne i stomatologiczne.

W związku z propozycją prof. Rowińskiego podjęcia prac mogących posłużyć do przygotowania *Historii nauki polskiej (XIX i XX w.)* zebrani zgłosili szereg tematów takich jak: *Historia diagnostyki laboratoryjnej*; *Stuletni okres badań nad anemią złośliwą ze szczególnym uwzględnieniem szkoły polskiej* (doc. R. W. Gutt); *Historia balneologii* (dr H. Kowalenko); *Historia chirurgii* (dr E. Sieńkowski); *Rozwój elektroterapii w Polsce w XIX w.* (dr E. Stocki) i in. Problem opracowania historii dyscyplin farmaceutycznych w okresie międzywojennym i powojennym — jak poinformował dr H. Pankiewicz — będzie omawiany na zebraniu sekcji historyków farmacji 3 lutego br. w Łodzi.

Teresa Ostrowska

POSIEDZENIE ZESPOŁU HISTORII NAUK LEŚNYCH

Dnia 17 marca 1970 r. odbyło się kolejne posiedzenie Zespołu Historii Nauk Leśnych. Tematem części organizacyjnej było omówienie planu pracy Zespołu na lata 1971—1975. W roku 1970 poza przygotowaniem do druku obszernego opracowania doc. S. Brzozowskiego i dr Z. Kosieka *Materiały do działalności leśników galicyjskich* uwaga Zespołu będzie zwrócona przede wszystkim na pracę zbiorową *Nauki leśne w Polsce w latach 1918—1968*. Zawarte w niej będą wypowiedzi synte-